

СУБ'ЄКТИ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА ЇХ ВИДИ

Яковенко Є.О., здобувач

Академія митної служби України

Робота присвячена визначенню владних повноважень, їх видів відповідно до Конституції та законів України. Розглянуто сутність органів державної влади та місцевого самоврядування як суб'єктів владних повноважень.

Ключові слова: суб'єкти владних повноважень, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, виконавча влада, державні комітети, міністерства, департаменти.

Яковенко Е.А. СУБЪЕКТЫ ВЛАСТНЫХ ПОЛНОМОЧИЙ И ИХ ВИДЫ / Академия таможенной службы Украины, Украина

Работа посвящена определению властных полномочий, их видов в соответствии с Конституцией и законами Украины. Рассмотрена сущность органов государственной власти и органов местного самоуправления как субъектов властных полномочий.

Ключевые слова: субъекты властных полномочий, органы государственной власти, органы местного самоуправления, исполнительная власть, государственные комитеты, министерства, департаменты.

Yakovenko E.A. SUBJECTS OF POWERS OF AUTHORITY AND OF THEIR SPECIES ACCORDING / Academy of custom service of Ukraine, Ukraine

Work was devoted to definition of powers of authority and of their species according to the Constitution and Laws of Ukraine. The essence of organs of state authority and local government as subjects of powers of authority was investigated.

Key words: subjects of imperious plenary powers, public authorities, organs of local self-government, executive power, state committees, ministries, departments.

Позивачем у справах щодо оскарження діянь суб'єктів владних повноважень є фізичні особи або юридичні особи, права, свободи та інтереси яких порушені в процесі реалізації суб'єктами владних повноважень своїх повноважень.

Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) вперше вводить узагальнююче поняття (термін) “суб'єкт владних повноважень”, рішення, дії чи бездіяльність якого можуть бути оскаржені в суді [1, 2]. Відповідно до частини 1 статті 3 КАС України до таких суб'єктів належать органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові чи службові особи, інші суб'єкти, які здійснюють владні управлінські функції на основі законодавства [3, 4].

Метою даної роботи є визначення суб'єктів владних повноважень, їх видів відповідно до Конституції та законів України, а також сутності органів державної влади та державного самоврядування.

Відповідно до Конституції та законів України владними повноваженнями наділені державні органи, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи, проте не всі їхні діяння, що порушують права, свободи та інтереси фізичних та юридичних осіб, належать до компетенції адміністративних судів.

Здійснення владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень необхідно розуміти як реалізацію будь-яких владних повноважень у межах компетенції (діяльності) органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, що не відносяться до повноважень, пов'язаних із прийняттям законів та здійсненням правосуддя. Владними повноваженнями парламенту є повноваження приймати закони, а судом – здійснювати правосуддя.

Поняття “суб'єкт владних повноважень”, зазначене в КАС України, є загальним і застосовується в законодавстві з метою уникнення переліку таких суб'єктів, який не може бути вичерпним.

З урахуванням завдань адміністративного судочинства визначимо загальний перелік таких суб'єктів, діяння яких може бути оскаржено в адміністративних судах:

1. Органи державної влади як суб'єкти владних повноважень. Відповідно до статті 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу,

виконавчу та судову, а стаття 7 Основного Закону встановлює, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. Відповідно до статті 91 Конституції Верховна Рада України приймає закони, постанови та інші акти більшістю від її конституційного складу.

Вирішення питань про відповідність законів та інших правових актів Конституції здійснюється Конституційним Судом України за зверненнями: а) Президента України, б) не менш як 45 народних депутатів України, в) Верховного Суду України, г) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, д) Центральної виборчої комісії, е) Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Питання щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових або службових осіб органу законодавчої влади, таких як голова Верховної Ради України, його заступники, голови Комітетів в КАС України чітко не врегульовано.

Виконавчу владу Конституція поділяє за критерієм організаційно-правового рівня на вищі, центральні та місцеві органи виконавчої влади.

Вищим органом системи органів виконавчої влади є Кабінет Міністрів України, який забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України. Статус Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади підтверджується пунктом 9 частини 1 статті 116 Конституції України, згідно з яким Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади.

Закон України від 07.10.10. №2591-VI “Про Кабінет Міністрів України” відповідно до Конституції України визначає організацію, повноваження і порядок діяльності Кабінету Міністрів України [5, 6].

Кабінет Міністрів України на основі та на виконання Конституції і законів України, актів Президента України видає обов’язкові для виконання акти – постанови і розпорядження.

У межах своєї компетенції Кабінет Міністрів України видає постанови та розпорядження, які підписуються Прем’єр-міністром України.

Акти Кабінету Міністрів України можуть бути скасовані Президентом України, а окремі їх положення або акти в цілому можуть бути визнані Конституційним Судом України неконституційними. Акти Кабінету Міністрів України або окремі їх положення, які порушують права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, можуть бути оскаржені в судах у порядку адміністративного судочинства [8].

До центральних органів виконавчої влади відносяться міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, які безпосередньо підпорядковані Кабінету Міністрів України. У Конституції вживається термін “міністерства та інші центральні органи виконавчої влади”, що дає підстави для визначення міністерства як основного виду центральних органів виконавчої влади.

До прийняття Законів України від 07.10.10. №2591-VI та від 16.05.08 №279-VI “Про Кабінет Міністрів України” систему та структуру центральних органів виконавчої влади визначали Укази Президента України від 15.12.99 №1572/99 “Про систему центральних органів виконавчої влади” та від 15.12.99 №1573/99 “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” [9, 10].

Втілення в життя політики Уряду здійснюється відповідними міністерствами в доручених їм галузях. Міністерство очолює міністр, який безпосередньо бере участь у формуванні та реалізації державної політики в країні у визначених сферах державного управління, координує діяльність інших органів виконавчої влади з питань, віднесених до їх відання.

Окремі міністри мають право здійснювати функції Кабінету Міністрів України щодо спрямування і координації діяльності інших центральних органів виконавчої влади. Такими

повноваженнями наділені міністр економіки, міністр праці та соціальної політики, міністр транспорту, міністр фінансів, міністр юстиції.

Міністерства в межах своїх повноважень видають нормативно-правові акти у вигляді наказів міністра. Накази міністра щодо призначення на посади та звільнення з посади, притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників міністерства чи підвідомчих йому органів та організацій, а також накази про дії чи бездіяльність посадових осіб міністерства, які порушують права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб можуть бути оскаржені в судах у порядку адміністративного судочинства.

До центральних органів виконавчої влади, які покликані сприяти міністерствам та Уряду в реалізації їх політики шляхом виконання функцій державного управління функціонального характеру, належать державні комітети. Органами, статус яких прирівнюється до державного комітету, є: Вища атестаційна комісія України, Національне космічне агентство України, Пенсійний фонд України, Головне контрольно-ревізійне управління України, Державне казначейство України, Державна служба автомобільних доріг України, Державна туристична адміністрація України.

Державні комітети мають міжвідомчий або надгалузевий характер, їхню діяльність координує Кабінет Міністрів України через відповідних міністрів. У межах своїх повноважень вони видають загальнообов'язкові нормативно-правові акти, які можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства. Можуть бути оскаржені дії чи бездіяльність посадових осіб держкомітету, які порушують права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, у судах у порядку адміністративного судочинства.

До центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом належать органи, які мають особливі завдання та повноваження, визначені Конституцією та законодавством України. Такими органами є: Антимонопольний комітет, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна податкова адміністрація України, Державна судова адміністрація України, Служба безпеки України, Фонд державного майна України, Адміністрація Державної прикордонної служби України та інші. Нині в Україні налічується близько 19 центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Кабінет Міністрів України відповідно до Закону України “Про Кабінет Міністрів України” може утворювати урядові органи державного управління (департаменти, служби, інспекції).

До повноважень урядових органів державного управління відносяться питання управління окремими підгалузями або сферами діяльності, контрольно – наглядові функції, регулятивні та дозвоільно – реєстраційні функції щодо фізичних і юридичних осіб. Таких органів діє більше 30.

Дії зазначених органів державної влади, їх посадових та службових осіб, що порушують права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, можуть бути оскаржені в судах у порядку адміністративного судочинства.

До місцевих органів виконавчої влади відносяться обласні та районні державні адміністрації, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а також місцеві (територіальні) органи центральних органів виконавчої влади. Відповідно до статті 118 Конституції України місцеву державну адміністрацію очолює голова, який призначається Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. Голова місцевої державної адміністрації несе відповідальність за виконання делегованих повноважень місцевого самоврядування обласними та районними радами в обсягах і межах, передбачених Законом України від 21.05.97 №280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні” (із змінами та доповненнями). Відповідно до цього Закону на виконання актів Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, власних і делегованих повноважень голова місцевої державної адміністрації в межах своїх повноважень видає розпорядження, а керівники самостійних відділів, управлінь – накази.

Розпорядження голів місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції та законам України, іншим актам законодавства України, можуть бути скасовані Президентом України, Кабінетом Міністрів України або головою місцевої державної адміністрації вищого рівня, а також оскаржені до суду в порядку адміністративного судочинства.

Обласна або районна рада має право висловити недовіру голові відповідної місцевої державної адміністрації. Якщо за недовіру висловилися дві третини депутатів від складу відповідної ради, то Президент України приймає рішення про відставку голови місцевої державної адміністрації. Таке рішення може бути оскаржено в адміністративному суді.

За організаційною структурою до місцевих державних адміністрацій входять управління, відділи та інші структурні підрозділи, приблизний перелік яких затверджений постановами Кабінету Міністрів України від 12.03.05 № 179 “Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої” влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій” (із змінами та доповненнями) та від 01.08.07 №996 “Про затвердження рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій” (із змінами та доповненнями). Управління, відділи та інші структурні підрозділи місцевих адміністрацій здійснюють галузеві повноваження щодо управління в галузі бюджету, фінансів та обліку, управління майном, приватизацією тощо. Для реалізації цих повноважень місцеві державні адміністрації мають право давати обов’язкові для виконання розпорядження керівникам підприємств та установ, які можуть бути оскаржені в судовому порядку в разі порушення прав та інтересів цих підприємств чи установ [7].

Управління, відділи та інші структурні підрозділи місцевих адміністрацій по горизонталі підпорядковані і підзвітні голові відповідної державної адміністрації, а по вертикалі – органам виконавчої влади вищого рівня (для управлінь, відділів обласної державної адміністрації) – відповідним управлінням, відділам та іншим структурним підрозділам обласної державної адміністрації (для відділів інших структурних підрозділів районних державних адміністрацій).

До суб’єктів владних повноважень, повноваження яких поширюються на всю територію України і рішення, дії чи бездіяльність яких можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства, відносяться Національний банк України та Центральна виборча комісія.

Національний банк України видає нормативно-правові акти, які є обов’язковими для виконання органами державної влади, місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності, а також для фізичних осіб і можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства.

Центральна виборча комісія є постійно діючим, незалежним, колегіальним державним органом, який забезпечує організацію підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнських референдумів. Рішення Центральної виборчої комісії підлягають обов’язковому виконанню органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, її посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями.

Порядок оскарження рішень Центральної виборчої комісії, дії чи бездіяльності голови або членів виборчої комісії визначається виборчим законодавством та КАС України.

За спрямованістю своїх функцій і повноважень до суб’єктів владних повноважень можна віднести Рахункову палату, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Раду національної безпеки і оборони України, закордонні дипломатичні або консульські представництва. Рішення, дії чи бездіяльність цих органів можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства.

2. Органи місцевого самоврядування як суб’єкти владних повноважень.

Відповідно до Закону України від 21.05.97 № 280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні” (із змінами та доповненнями) до органів місцевого самоврядування відносяться: ради – представництва органів місцевого самоврядування; виконавчі органи (виконавчі комітети, відділи, управління) сільських, селищних, міських рад; сільські, селищні, міські голови. Стаття 5 Закону України від 21.05.97 № 280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні” визначає систему місцевого самоврядування, до якої відносить і органи самоорганізації населення. Закон України від 11.07.01 № 2625-01 “Про органи самоорганізації населення” (із змінами та доповненнями) визначає форми участі членів територіальних громад сіл, селищ, районів у містах у вирішенні окремих питань місцевого самоврядування.

Створення органу самоорганізації населення за територіальною ознакою і поширення його компетенції на територію, яка визначається рішенням ради, що дала дозвіл на створення, визначає і назву органу самоорганізації населення, а саме: сільський, селищний комітети; будинковий, вуличний, квартальний комітети; комітет мікрорайону; комітет району в місті [11].

Власні повноваження органу самоорганізації населення визначені в статті 14 Закону України “Про органи самоорганізації населення”. Перелік повноважень, делегованих відповідними радами органу самоорганізації населення, на законодавчому рівні не визначений, що викликає певні труднощі щодо застосування Закону в цій частині. Необхідно мати на увазі вимоги частини 2 статті 15 цього Закону, яка передбачає обмеження щодо делегування відповідними радами окремих повноважень органам самоорганізації населення. Не можуть бути делеговані органу самоорганізації населення повноваження, віднесені до статті 26 Закону України від 21.05.97 №280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні” (із змінами та доповненнями) до виключної компетенції рад, а це – майже 53 види повноважень.

На виконання більшості своїх повноважень орган самоорганізації населення може приймати рішення організаційно-розпорядчого характеру.

Рішення органу самоорганізації населення, що не відповідають чинному законодавству або прийняті з питань, не віднесених до його повноважень, зупиняються відповідною сільською, селищною, міською, районною радою в місті з одночасним зверненням до суду про скасування такого рішення. Рішення, дії чи бездіяльність органу самоорганізації населення та її членів можуть бути оскаржені до відповідної ради або до суду. Контроль за законністю прийнятих рішень органом самоорганізації населення може здійснювати рада, яка його утворила.

Органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції видають рішення або розпорядження. Вони несуть відповідальність за дії або бездіяльність у межах власної чи делегованої компетенції. Рішення ради, виконавчого комітету відповідної ради, розпорядження сільського, селищного, міського голови, накази керівників відділів та управлінь, а також дій чи бездіяльності голови обласної, районної ради, сільського, селищного, міського голови в разі порушення прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб можуть бути оскаржені до суду в порядку адміністративного судочинства.

3. Посадові і службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування як суб'єкти владних повноважень.

Термін “посадова особа” визначений у Законах України від 16.12.93 №3723-ХІІ “Про державну службу” (із змінами та доповненнями) та від 07.06.01 №2493-111 “Про службу в органах місцевого самоврядування” (із змінами та доповненнями).

Посадовими особами відповідно до Закону України “Про державну службу” вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

Статтею 2 Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування” визначено, що посадовою особою місцевого самоврядування є особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету [12].

Визначальним критерієм належності до категорії посадових осіб є здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій, результатом здійснення яких може бути як вчинення певних дій, так і бездіяльність. Для реалізації зазначених функцій посадові особи наділені правом у межах наданих їм повноважень приймати рішення, обов'язкові для фізичних і юридичних осіб, у тому числі тих, які їм не підпорядковані.

Статус посадових осіб органів державної влади визначений Законом України “Про державну службу” та спеціальними законами про державні органи, а посадових осіб органів місцевого самоврядування – Законами України “Про статус депутатів місцевих рад”, “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про службу в органах місцевого самоврядування” та інші.

Службова особа постійно або тимчасово здійснює функції представника органу державної влади або органу місцевого самоврядування. Вона займає в органах державної влади посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків. У діючому законодавстві України та діловій практиці термін “службова особа” досить часто ідентифікується з терміном “посадова особа”. У статтях 40, 42, 55, 56 Конституції України і в Законі України “Про державну службу” та в деяких інших правових актах вони вживаються як різнопорядкові.

Службова особа завжди наділена певним обсягом повноважень, у межах яких має право вчиняти дії, що породжують, змінюють або припиняють конкретні правовідносини, наприклад, право найму і звільнення працівників, застосування адміністративних чи дисциплінарних стягнень та інші. Службові особи можуть застосовувати до виконавців заходи організаційного, виховного, примусового характеру та мають право здійснювати контроль або нагляд за виконанням і дотриманням ними законів та інших правових актів.

Рішення, дії чи бездіяльність посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, прийняті (вчинені) з порушенням прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства.

Аналізуючи законодавство щодо визначення владних повноважень та їх видів, слід зазначити, що в державі створена певна система розподілу та їх дієвості. Врахування соціально-економічних, політичних процесів, які відбуваються в державі, правових традицій надає можливість удосконалити процеси вітчизняної нормотворчої діяльності щодо врегулювання відносин в адміністративному судочинстві. Слід зазначити, що такі удосконалення повинні бути виваженими, обґрунтованими, узгоджуватись з основними напрямками нормотворчої діяльності та пріоритетним напрямком внутрішньої політики України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, 37. – Ст. 446.
3. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина: [навчальний посібник] / Володимир Григорович Перепелюк. – Чернівці: Рута, 2003. – 367 с.
4. Бандурка О.М. Адміністративний процес: [підручник для вищих навчальних заходів] / О.М. Бандурка, М.М. Пищенко. – К.: Літера АТД, 2002. – 288 с.
5. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративна відповідальність, адміністративно-делікатне право): [навчальний посібник] / Валерій Костянтинович Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.
6. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 07 жовтня 2010 р. №2591-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
7. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2005 р. №179 (з наступними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Про затвердження рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2007 р. №996 (з наступними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. №1572/99 (з наступними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
10. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України

від 15 грудня 1999 р. №1573/99 (з наступними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР (з наступними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
12. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.01 №2493-111 (з наступними змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

УДК 349.4: 342.52 (477)

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

Яцун О.В., аспірант

Запорізький національний університет

Стаття присвячена історії розвитку нормативного регулювання вирішення земельних спорів на території сучасної України. У статті сформульовано висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення процесуального законодавства, що регулює порядок розгляду і вирішення спорів, що виникають у сфері земельних правовідносин.

Ключові слова: земельний спір, історія розвитку, порядок розгляду, періоди.

Яцун Е.В. РАЗВИТИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ПО ВОПРОСАМ РАЗРЕШЕНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ СПОРОВ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена истории развития нормативного регулирования разрешения земельных споров на территории современной Украины. В статье сформулированы выводы и предложения, направленные на усовершенствование процессуального законодательства, регулирующего порядок рассмотрения и разрешения судом споров, возникающих в сфере земельных правоотношений.

Ключевые слова: земельный спор, история развития, порядок рассмотрения, периоды.

Yatsun E.V. THE DEVELOPMENT OF NORMATIVE ADJUSTMENT CONSIDERATION OF LAND DISPUTES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article is devoted to history of development of normative adjustment consideration of land disputes on territory up-to-date Ukraine. The author gives scientific conclusions and proposals concerning improvement of legislation, which regulates the order of dealing with and trial procedures of the arguments which arise in the field of land disputes.

Key words: land disput, history of development, proceeding of consideration, periods.

Розглядаючи сучасне законодавство, що регулює питання вирішення та врегулювання земельних спорів, неможливо не звернутися до історії розвитку земельного та процесуального законодавства на території України в цій сфері. Вивчення джерел права, що містять норми, які регулюють земельні правовідносини та вирішують конфлікти, що при цьому виникають, специфіки самих земельних правовідносин на різних історичних етапах розвитку нашої держави, виявлення позитивного та негативного досвіду, дозволяє більш грамотно сформулювати висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення процесуального законодавства, що регулює порядок розгляду і вирішення спорів, що виникають у сфері земельних правовідносин.

Актуальність теми роботи обумовлена недосконалістю чинного процесуального законодавства, відсутністю єдиної практики розгляду земельних спорів, зокрема щодо підвідомчості цих спорів судам різних юрисдикцій, а також збільшенням кількості земельних спорів, які щороку надходять на вирішення судових органів, виникнення нових видів земельних спорів у зв'язку зі зміною матеріально-правових норм, що регулюють земельні правовідносини в Україні.

В історії розвитку законодавства, яке регулює питання розгляду та вирішення земельних спорів в Україні, можна виділити три великі періоди: період до сімнадцятого року ХХ століття; радянський період; сучасний: з початку 90-х років ХХ століття – до теперішнього часу.